

BOGA BÁLINT

Szubjektív emlék Pilinszkyről

BOGA BÁLINT (1938) Budapest

Gyermekkoromtól kezdve olyan szellemi aurában éltem, amelyben egyértelmű volt a családi kötődés az irodalomhoz. Anyám közvetítette ezt a légkört. Dán származású volt, Andersen volt a családneve. Bár egyértelmű volt, hogy a 18. században a németekkel Temesvár vidékére betelepült család nem volt rokonságban egyik hasonló dán író családjával sem, valami belső kapcsolatot éreztünk velük, sőt, az a tény, hogy anyám egyik nagyanyja, Sophie Schiller úgy tartotta, hogy távoli rokonságban áll a nagy költővel, bennem azt az érzést táplálta, hogy otthon vagyok az irodalom birodalmában. Az írókat, költőket mindig rokonnak, kollégának éreztem. További élmények erősítették ezt az érzést. A gimnáziumi irodalmi szakkörünk vezetője az akkor végzett Eörsi István író lett. Igazi nagy élményem Füst Milán egyik szombat délelőtti előadásának meghallgatása volt 1955-ben.

Az 1970-es évek különös jelentőségűek voltak számomra: a magyar költészet nagyjainak művei közel kerültek belső világomhoz. Szerencsés időbeli találkozás ideje volt, én a harminc és negyven év közötti évek grádicsait jártam, a második érettséghez szükséges tapasztalatok begyűjtésének első időszaka volt ez. Szomjam volt érettek gondolatainak befogadására. Ezt megtaláltam olyan költők műveiben, mint Kálnoky László, Rónay György, Vas István, Weöres Sándor, de a fiatalabbak közül Csoóri Sándor, Juhász Ferenc is adott gondolatokat.

Pilinszky Jánost nem soroltam fel, ugyanis őt nem a fenti céllal olvastam valamennyire megismerve költészetét, hanem próbáltam meglátni azt a kaput, amelyet ő nyitott meg a transzcendentális felé.

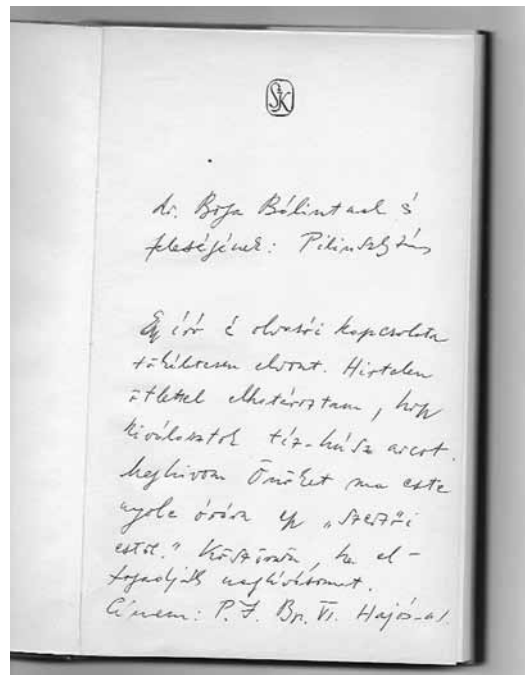
Hogyan is igazítja sorsát,
az öröklétet, Isten, a teremtés
mindörökre veszendő mezejében?

(Minden lélekzetvétele)

Ezekben az években voltam talán életemben a legmateriálisabb. Fiatalabban és öregedvén spirituálisabb belső világ vett és vesz körül. Szóval olvastam, figyeltem őt, hogyan „léphetek át” (transzcendo) a megfogható anyagiból a rejtőzködő transzcendensbe. 1971-ben megvettem *Nagyvárosi ikonok* című kötetét, majd 1974-ben a könyvhéten az akkor

megjelent *Végkifejlet* címűt. Ehhez kötődik személyes történetem vele.

Szóval 1974 júniusa első napjainak egyikén az Írók boltja mellett, az Ady-szobor alatt felállított pultnál többen várakoztunk délután, a hivatalosan megadott időben dedikálására várva. Rendkívüli alkalom, hogy feleségem is velem volt, ugyanis hat héttel azelőtt született kislányunk, aki koraszülöttként még kórházban, inkubátorban volt, így feleségem még nem lehetett állandóan mellette. A dedikálásra váró sor állandóan növekedett, de a szerző csak nem jött. Egy félóra múlva a rendezők egyike bejelentette, hogy Pilinszky most délután érkezik haza Párizsból, sajnos a gép késik, de megérkezése után a repülőtérrel egyenesen ide fog sietni. Még több mint egy órát vártunk, amíg megérkezett. A hosszú várakozás ellenére úgy éreztük, érdemes volt várni, nem akárcikire vártunk. Elnézést kért, és sorba írta az ajánlásokat. Mikor mi kerültünk sorra, két sor beírása után ránk nézett, majd egy hosszabb szöveget írt még az adott lapra. Megköszöntük, és eltávozva elolvastuk. Ez volt olvasható:

„dr. Boga Bálintnak és feleségének: Pilinszky János
Egy író és olvasó kapcsolata tökéletesen elvont.
Hirtelen ötlettel elhatároztam, hogy kiválasztok tíz-

hús arcot. Meghívom Önöket ma este nyolc órára egy »szerzői estre«. Köszönöm, ha elfogadják meghívásomat. Címem: P. J. Bp. VI. Hajós u. 1.”

Fantasztikus hatást váltott ki belőlünk ez a beírás. Minden valószínűség szerint – a szöveg logikája ezt tükrözi – éppen a mi hozzá érkezésünkkel született ez az ötlete; ha dicsekvő lennék, azt mondanám, mi váltottuk ki belőle ezt az ötletet. Nem valószínű, hogy minden további meghívottnak ilyen részletező szöveget írt. Természetesen elmentünk hozzá, ott volt a további tíz-tizenöt meghívott. Megkínáltak süteménnyel, üdítővel, egy barátja segített szervírozni. Aztán hallgattuk őt. Először fő párizsi élményéről beszélt részletesen, Franciaország választás előtt állt, a két elnökjelölt (Mitterrand és Giscard d'Estaing) tévévitájáról beszélt, ekkor ez nálunk még ismeretlen gyakorlat volt. Ezután verseiből olvasott fel. Nekem két vers tartalma tetszett, különösen ahogy ő mondta, és tetszik azóta is a legjobban:

Megtörtént, holott nem követtem el,
és nem történt meg, holott elkövettem.

(Merénylet)

Magam talán középre állok.
Talán este van. Talán alkonyat.
Egy bizonyos: későre jár.

(Végkifejlet)

Az ezt követő időszakban még jobban igyekeztem átlépni megértése kapuján. 1976-ban örömmel vettem kézbe új kötetét, a *Kráter* címűt. Többször meghallgatott tévéinterjúja részletes elemzést igényelne, csak a „vadász” hasonlatát említem most: a költő is abszolút passzív és abszolút aktív: a hosszú, csendes megfigyelés után a célzás. Örömmre szolgált, hogy amikor a hollandiai Leidenben üres házfalakra több mint száz költeményt festettek fel eredeti nyelven, a magyar költészetből Pilinszky *A mélypont ünnepélye* című versét választották.

... ki mer
a lemenő nap szálkamezejében,
az ég dagálya és
a föld apálya idején
útrakelni, akárhová?

